

Finansdepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs yttrande över Remiss ang Kontantutredningen (Fi2024/02595)

LO lämnar här remissyttrande över promemorian Kontantutredningen (Fi2024/02595). LO vill inledningsvis påpeka att det är en stor brist att inga arbetstagarorganisationer från berörda branscher finns med bland de aktörer som beretts möjlighet att delta i utredningens arbete.

Sammanfattning av LOs synpunkter på förslagen i promemorian

- LO tillstyrker utredningens förslag att det ska fastställas i lag att livsmedel, apoteksvaror och offentligrättsliga avgifter ska kunna betalas kontant.
- LO tillstyrker förslaget att en betalningsmottagare inte ska vara skyldig att acceptera kontantbetalningar vid belopp över 0,1 prisbasbelopp, men anser att gränsen på max 25 mynt är för låg.
- LO tillstyrker förslaget att det införs ett tydligare krav på de banker som redan i dag omfattas av krav att tillhandahålla platser för kontantuttag samt insättning av dagskassa, men anser att det bör övervägas att komplettera kravet med ett belopp för att förslaget ska få effekt.
- LO delar utredningens bedömning att regeringen omgående bör tillsätta en utredning med syfte att föreslå lagar kring offline-funktionalitet för elektroniska betalningar (betalkort eller andra betalsätt).
- LO anser det rimligt att det inte längre ska vara möjligt för banker att uppfylla kraven om tillgänglighet till grundläggande kontanttjänster genom att förlita sig på tjänster som tillhandahålls av tredjepartsaktörer, utan att ha ingått en avtalsrelation med dessa.
- LO tillstyrker förslaget att Riksbankslagen kompletteras med ett vidgat mandat för Riksbanken att ansvara för att sedlar och mynt ska kunna användas i hela Sverige.

LOs övergripande syn på utredningen

LO har sett flera fördelar med en minskad kontantanvändning, inte minst vad gäller arbetsmiljörisker i form av hot och rån, men har också sett flera problem. Kontanter har en viktig roll att spela ur ett beredskapsperspektiv och där kontanter inte fungerar som betalningsmedel utestängs medborgare

med svårigheter att hantera teknik. Brist på möjligheter för näringsidkare att växla in kontanter ställer också till problem för näringsliv, företagande och jobb i stora delar av landet.

I promemorian redovisas en inte särskilt smickrande bild av hur bankväsendet hanterat sitt ansvar för kontanter som betalningsmedel. Intentionerna i betaltjänstlagen har inte uppfyllts. Istället har ansvariga banker agerat för att erbjuda den lägsta möjliga nivå av tjänster som varit möjlig utan att bli föremål för sanktioner. Infrastrukturen för insättning av dagskassor har minskat kraftigt, nästan hälften av de fasta platserna för insättning av dagskassa har försvunnit på bara sju år. Samtidigt har bankerna genom att utnyttja sina stora frihetsgrader kunnat spara miljardbelopp.

Det är uppenbart att det behövs skärpta regler för bankernas skyldigheter och att det vore rimligt att bankerna åter bär en del av de kostnader de lastat över på konsumenter och betalningsmottagande företag. Det är också uppenbart att det finns utrymme att ålägga bankerna det ansvar för teknisk utveckling för de sämst ställda som efterlyses i promemorian.

I promemorian beskrivs en stor grupp invånare i samhället som har ”svårt att bryta beroendet av kontanter”. Med tanke på att kontanter är ett lagligt betalningsmedel är det tveksamt att beskriva kontantanvändning som ett beroende som behöver brytas. Kontanter behöver i en beredskaps- eller krissituation vara ett av flera tillgängliga betalmedel och de måste fungera i hela landet också under normala omständigheter.

LO anser att det är viktigt att alltid ha med ett brottsförebyggande perspektiv i utformningen av hur vi tryggar tillgången till kontanter.

Acceptans av kontanter

LO tillstyrker utredningens förslag att det ska fastställas i lag att livsmedel, apoteksvaror och offentligt rättsliga avgifter ska kunna betalas kontant.

LO lämnar dock följande kommentarer till promemorians förslag till avgränsning:

I promemorian föreslås att endast näringsidkare som omfattas av krav på att anlita extern revisor ska omfattas av kravet. LO vill understryka det olämpliga i att aktiebolag överhuvudtaget kan drivas utan extern revisor. En rimligare slutsats av förslaget att fler betalningsmottagare ska tvingas acceptera kontanter som betalningsmedel vore att samtidigt återinföra kravet på extern revisor.

När det gäller livsmedel föreslås i promemorian ett undantag för butiker som har mindre än 50 procent av sin omsättning från livsmedel. Effekterna

av en sådan gräns måste följas noga så att den inte utnyttjas för att tvärtemot promemorians avsikt minska möjligheterna till kontanta betalningar.

LO tillstyrker också att en betalningsmottagare inte ska vara skyldig att acceptera kontantbetalningar vid belopp över 0,1 prisbasbelopp. En sådan gräns minskar risken för penningtvätt och onödiga arbetsmiljörisker i form av hot och rån. Den i promemorian föreslagna begränsningen om max 25 mynt ter sig handla mer om problem att växla in stora mängder mynt. En gräns kan därför vara motiverad. Alla som sett ett barn tömma en sparbössa torde dock inse att en gräns på max 25 mynt är onödigt låg.

Infrastruktur för kontanter

LO tillstyrker förslaget att det införs ett tydligare krav på de banker som redan i dag omfattas av krav att tillhandahålla platser för kontantuttag samt insättning av dagskassa. I promemorian redovisas dock hur bankerna genom låga beloppsgränser i dag i praktiken utestänger betalningsmottagare från insättning av dagskassa. Givet detta anser LO det vore rimligt att införa en indexreglerad beloppsgräns i lagstiftningen istället för en tøjbar lagtext om tjänster som är ”lämpliga och behovsanpassade”.

LO delar utredningens bedömning att regeringen omgående bör tillsätta en utredning med syfte att föreslå lagar kring offline-funktionalitet för elektroniska betalningar (betalkort eller andra betalsätt). En sådan lösning skulle minska betalningssystemets beroende av internetuppkoppling och skulle möjliggöra till exempel försäljning av drivmedel eller laddning av elbilar med endast tillgång till reservkraft.

LO anser det rimligt att det inte längre ska vara möjligt för banker att uppfylla kraven om tillgänglighet till grundläggande kontanttjänster genom att förlita sig på tredjepartsaktörer, utan att ha ingått en avtalsrelation med dessa.

Riksbankens roll för ett fungerande betalningssystem

LO tillstyrker förslaget att Riksbankslagen kompletteras med ett vidgat mandat för Riksbanken att ansvara för att sedlar och mynt ska kunna användas i hela Sverige. Det är uppenbart att den nuvarande skrivningen om att kontanter ska vara tillgängliga i hela landet varit otillräcklig.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Johan Lindholm

Johan Enfeldt
Handläggare